

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 38

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 38. — Рівне: РДГУ, 2007. — 315 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, психолого-педагогічних, культурологічних та етно-психолінгвістичних проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, психологів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 31. 11. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 8.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

соціальному оточенні. Підкреслюючи зв'язок історичного досвіду із соціальним, він вважав, що поряд з історичним „повинен бути поставлений досвід соціальний, досвід інших людей, який входить дуже вагомим компонентом в поведінку людини” [3, 84].

Певна психічна якість, яка спочатку виникла в процесі засвоєння зовнішньої інформації, стає її внутрішнім надбанням, далі набуває здатності до регуляції подальшої діяльності. З позицій сучасної психології можна додати – саморегуляції. Не дивлячись на схематичність уявлень Виготського, можна все-таки сказати, що ним була поставлена по суті проблема суб'єкта досвіду. Але подальшого розвитку проблематика власне досвіду не отримала.

В результаті Виготський обґрунтовує думку про те, що досвід є чимось зовнішнім по відношенню до свідомості, яка й повинна стати основним предметом вивчення у психології. Внаслідок цього він рішуче і логічно послідовно виводить „досвід” із списку теоретичних понять, а разом з тим і з можливого переліку об'єктів експериментальних досліджень.

Нинішній інтерес до вивчення досвіду відображає нові ціннісні орієнтації сучасного суспільства, відображені гуманістичною психологією, коли на зміну парадигмі „діяч – суспільство” прийшла парадигма „особистість – суспільство”. Одним із головних засобів самопізнання і самореалізації людини є звернення індивіда до власного досвіду. Ми припускаємо, що асиміляція ідей прагматизму і гуманістичної психології в умовах становлення нового суспільства буде відбуватися за схемою перемішування в стилі постмодернізму: гуманістична психологія буде наповнюватися прагматикою, а прагматизм збагачуватиметься морально-гуманістичним змістом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белявский И.Г., Кишинская А.Н. Исповедь пасынка века и немного исторической психологии. – Одесса: ОКФА, 1997. – 472 с.
2. Бубер М. Два образа веры: Пер. с нем. – М.: Республика, 1995. – 464 с.
3. Выготский Л.С. Вопросы теории и истории психологии // Собр. соч. в 6 т. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 1. – 487 с.
4. Исенина Е.И. Предисловие // Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М.: Прогресс, 1994. – С. 5-33.
5. Маслоу А. Самоактуализация личности и образования. Перевод с английского. – Серия «Психопедагогика и методология науки», Вып. 4. – Киев – Донецк, 1994. – 52 с.
6. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М.: «Прогресс», «Универс», 1994. – 480 с.
7. Роджерс К. Несколько важных открытий. – Вестник МГУ, «Психология», серия 14. – М.: 1990. – № 2. – С. 58-65.
8. Роджерс К. Путь к целостности: Человеко-центрированная терапия на основе экспрессивных искусств // Вопросы психологии, 1995. – № 1. – С. 132-139.
9. Фромм Э. Иметь или быть? / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1986. – 238 с.
10. Харламенкова Н.Е. Объективный и субъективный опыт: специфика опытного знания в психологии личности: Методологический анализ // Опыт и его место в социальном познании: Сб. научн. тр. – Калинин: КГУ, 1984. – С. 140-147.

Резюме. В статье описаны пути развития взглядов представителей гуманистической психологии на проблему личностного опыта; механизм самоактуализации человека определен как движение к полному знанию себя и своего личного опыта; описаны особенности личностно значимого опыта.

Ключевые слова: личностно значимый опыт, механизм самоактуализации, экзистенциальное состояние человека, актуализация, ауторефлексия.

The summary. In this article the ways of the development of views of the representatives of human psychology on the problem of personal experience were described; the mechanism of self-actualization of the person was determined as the movement to self-knowledge and knowledge of his/her personal experience; the peculiarities of personally important experience were shown.

Keywords: personally important experience, the mechanism of self-actualization, existential condition of the person, actualization, self-reflexiosness.

Одержано редакцією 24.10.2007.

УДК: 37. 159. 964. 21

А.А. РИКУН

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ ТА СПОСОБИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Резюме. У статті вивчаються типи конфліктів, аналізуються причини виникнення конфліктів у спілкуванні та способи їх розв'язання, формулюються основні правила безконфліктної поведінки.

Ключові слова: конфлікт, спілкування, конфліктогени поведінки.

Постановка проблеми. Вивчення причин виникнення конфліктів та способи їх подолання на сьогодні є актуальним. Оскільки досягнення успіху у житті певним чином залежить саме від уміння спілкуватись, вести переговори, керувати поведінкою у конфліктній ситуації й опанувати позиції партнерства. Треба зазначити, що як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі динаміці конфліктів приділено занадто мало уваги, що відбилося в аморфному трактуванні власне структури конфлікту, а, отже, і на методах, рецептах його вирішення, нейтралізації.

У процесі спілкування люди свідомо чи підсвідомо намагаються задовольнити свої потреби у любові, захисті, відчутті власної значущості, а іноді – й владі над іншою людиною. У спілкуванні неможливо обійтися без емоцій, адже, спілкуючись з людиною, обов'язково відчуваєш до неї певне почуття, можливо, позитивне, а можливо, негативне або нейтральне. Емоції не просто супроводжують конфлікт, вони є його внутрішнім стрижнем, керують ним, точніше, заважають керувати конфліктом учасникам. Основні емоції, що виникають у конфлікті, – це тривога, гнів, страх, ненависть. Відчуття психологічного комфорту частіше за все наявне у тих стосунках, де немає постійного оцінювання одне одного, де людина має право бути сама собою. Про конфлікт часто говорять як про причину розлучень, психічних розладів, соціальної напруги й насильства. Однак усе це – породження не самого конфлікту, а невміння конструктивно його розв'язувати. Уміння конструктивно розв'язувати конфлікти може посилити віру в себе, готовність заради поліпшення взаємовідносин сприяти виробленню вміння давати собі раду з труднощами, стресами. Це сприяє розвитку особистості. Уникання конфліктів, розмов на теми, які містять розбіжності у поглядах, може лише погіршити взаємини і створити сфери табу, які можуть нагромаджувати негативні емоції. Союз, який не в змозі витримати напругу, пов'язаного з конфліктом, не має шансів на довготривалість [5, 85].

Конфлікт у перекладі з латини – зіткнення різноспрямованих сил (цінностей, інтересів, поглядів, позицій) суб'єктів – сторін взаємодії. Однією з причин виникнення конфлікту є конфліктогени поведінки. Це слова, або дії, які породжують конфлікт.

Тому нашим завданням є дослідити типологію конфліктів, ознаки конфліктогенів поведінки, способи розв'язання конфліктів, розглянути позитивні та негативні сторони конфлікту, сформулювати правила безконфліктної поведінки тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми спілкування, причин виникнення конфліктів та способи їх уникнення й подолання досліджували науковці: Зимня І.А., П'яже Ж., Потебня А.А., Томас К., Кілмен, Р. Савченко О.Я., Громова Ю.М., Скотт Дж. та інші.

Існує кілька визначень конфлікту:

- Протириччя, яке виникає між людьми через розв'язування певних питань соціального й особистісного життя, протириччя між інтересами, позиціями, думками, поглядами учасників конфлікту [6, 108]

- Зіткнення протилежно спрямованих інтересів, думок або поглядів опонентів чи суб'єктів взаємодії.

- Загострена боротьба двох або більше сторін за обмежені ресурси, владу або престиж [1, 20].

Відчуття комфорту і середовище, у якому відбувається бесіда, можуть змінити зміст розмови, зробити мету спілкування недосяжною. Однією з важливих умов, що забезпечують комфортність співрозмовників, є вияв симпатії до нього. Відповідно вияв антипатії до нього може зашкодити спілкуванню.

Аналізуючи характер конфліктів діяльності колективу, можна умовно розділити їх на два напрямки:

1. Функціональні – сприяють підвищенню ефективності організації роботи, виявляють різноманітність поглядів, проявляється додаткова інформація.

2. Дисфункціональні – призводять до зниження групового співробітництва і ефективності організації праці (наприклад, завищена самооцінка якості своєї роботи і негативні конкретні результати, штучне створення конфліктних ситуацій з метою приховання низької якості роботи або бездіяльності) [3, 58].

У літературі наведена типологія конфліктів:

- За кількістю та складом сторін конфлікту (внутрішньоособистісний, міжособистісний, особистісно-груповий, міжгруповий, міжколективний, міждержавний, міжнаціональний).
- За проблемно-діяльнісною ознакою (управлінські, сімейні, педагогічні, політичні, економічні, творчі).
- За тривалістю перебігу конфлікту (гострі і таронічні, швидкоплинні, тривалі та інші).
- За змістом (побутові та суто проблемні).
- За ступенем загострення протириччя (незадоволення, протидія, ворожнеча, війна).
- За ознакою можливого розв'язання (конструктивний – продуктивний і деструктивний).

Причини конфліктів полягають у розбіжності:

- знань, умінь, навичок, особистісних рис;	- мотивів, потреб, ціннісних орієнтацій;
- функцій управління;	- поглядів і переконань;
- емоційних, психічних та інших станів;	- розуміння, інтерпретації інформації;
- завдань, засобів методів діяльності;	- очікувань, позицій;
- оцінок і самооцінок [6, 104].	

Опрацювавши наукову літературу з даної проблеми, можна зробити висновки, що конфлікт має як *негативні* сторони (викликає стрес, психотравми; руйнує міжособистісні стосунки, сім'ї, особистість; формується негативна установка, негативний життєвий сценарій, руйнує здоров'я), так і *позитивні* (дає можливість сформулювати й усвідомити проблему, виявити труднощі; знайти нові шляхи розв'язання; навчає формам спілкування, вмінню налагоджувати стосунки; сприяє особистісному, професійному зростанню; розвиває волю саморегуляцію; згуртовує колектив; сприяє розвитку пізнавальних рис: розум, швидкість реакції, прийняття рішень) [6, 105].

При всьому розмаїтті видів людських конфліктів поведінку людини в конфлікті можна звести до обмеженої кількості моделей або стилів. Вчені К. Томас та Р. Кілмен визначали основні найбільш прийнятні стратегії поведінки в конфлікті. Взнявши за основу критерії активної (пасивної) життєвої позиції та обстоювання власних (суспільних) інтересів, одержимо п'ять можливих варіанти сполучень: суперництво, змагання,

конкуренція – прагнення задовольнити свої інтереси на шкоду іншим; співпраця – пошук розв'язання, цілком задовольняє інтереси обох сторін; компроміс – часткове обмеження інтересів однієї чи обох сторін; уникнення – відсутність прагнення кооперації та відсутність прагнення особистої мети; пристосування – офірування особистих інтересів на користь інтересів іншого.

Використання кожного зі стилів дає різні результати. У таблиці наведено результати застосування різних стилів поведінки в кризових ситуаціях [1, 18].

Суперництво	Співпраця	Уникання	Пристосування
<ul style="list-style-type: none"> • досягнення своїх інтересів; • розрив взаємин 	<ul style="list-style-type: none"> • досягнення своїх інтересів; • збереження взаємин 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність прагнення досягти компромісу; • розрив взаємин 	<ul style="list-style-type: none"> • офірування своїх інтересів; • збереження взаємин

Окремі автори визначають ще один спосіб розв'язання конфлікту – картографія або візуалізація. Це дає змогу зосередитися на проблемі, а не на емоціях, заглибитися не в переживання і задоволення своїх образ та амбіцій, а у розв'язання проблем.

У психології існує формула мудрої поведінки в конфлікті (ВПРСТ): В – відкритість розуму; П – позитивне ставлення; Р – раціональне мислення; С – співпраця; Т – терпимість до людей [6, 106-107].

Конфлікт не є системою матеріальних об'єктів – це наше внутрішньо сконструйоване бачення ситуації. У кожного учасника існує своє уявлення про реальність. І тільки інтегруючи наші уявлення, коригуючи, координуючи, ми можемо розібратись в конфлікті, розв'язати конфлікт. Перше, що ми повинні врахувати, – це те, що немає конфлікту «насправді», конфлікт створюється свідомостями його учасників. Якщо хтось вважає себе учасником, то він «насправді» учасник, але якщо хтось не вважає себе учасником, то це ще не означає, що він «поза конфліктом».

Конфлікт – це уявлення про реальну ситуацію, яке конструюється у свідомості кожного з його учасників, і перша порада щодо подолання конфлікту повинна бути такою: «Давайте скоординуємо наші уявлення про цю конфліктну ситуацію» [2, 75].

Надзвичайно важливим для розв'язання конфліктів і ефективного спілкування є вміння: активно слухати; вживати «Я-висловлювання», пов'язані з даною ситуацією; використання мовленнєвого впливу на людину шляхом конструктивної конфронтації без оціночної зворотної інформації; вираження прийняття іншого, навіть якщо ти не схвалюєш його дій.

Крім того, треба уникати оцінок особистості, погроз, брехні – усього, що свідчить про те, що ти хочеш перемогти або маніпулювати іншими, оскільки це все може призвести до помилкової оцінки ситуації, оборонної позиції співрозмовника і зменшити шанс знайти спільну мову.

Важливим джерелом, яке призводить до розв'язання конфліктів, є глибоке проникнення у бачення конфлікту іншим. Це можна зробити за допомогою зміни ролей. Для цього потрібно вміти побудувати свою відповідь таким чином, щоб показати, що ти розумієш співрозмовника. Дослідники довели, що зміна ролей допомагає ліквідувати непорозуміння і робить його в очах учасників конфлікту несуттєвим.

Узагальнивши вище зазначене та проаналізувавши наукову літературу з даної проблеми, можна сформулювати основні правила безконфліктної поведінки:

1. Не використовувати конфліктогени.
2. Розв'яжуйте спірні питання тут і тепер, не відкладаючи їх.
3. Менше ображайтесь.
4. Прагніть адекватно сприймати й усвідомлювати конфлікт.
5. Спілкуйтеся відкрито (закритість породжує конфлікт).
6. Намагайтеся зрозуміти позицію іншої людини зсередини (поставте себе на місце іншого).
7. Аргументуйте свої бажання для себе та іншого.
8. Будьте готові подолати своє самолюбство, визнати свої помилки, вибачитися.
9. Будьте гнучкими.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горова О. Профілактика конфліктів у підлітковому середовищі // Психолог-вкладка. – 2006. – №34 (226) вересень. – С. 2-32.
2. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і злагода (основи когнітивної теорії конфліктів). – К.: Наукова думка. – 1996. – 189 с.
3. Калина В. Конфлікти в педагогічному середовищі // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2004. – №2 (8). – С. 57-58.
4. Садкіна В.І. Емоції у спілкуванні // Економіка в школах України. – 2006. – №6 (19) червень. – С. 35-37.
5. Тренінги спілкування / Упорядник Т.Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – 120 с.
6. Якушева Л. Конфлікт і способи його вирішення // Психолог. – 2006. – №23-24 (215-216) червень. – С. 103-110.

Резюме. В статті вивчаються типи конфліктів, аналізуються причини виникнення конфліктів в общенні и способы их решения, формулюються основні правила бесконфликтного поведения.

Ключевые слова: конфликт, общение, конфликтогены поведения.

The summary. The types of conflicts are studied in the article; the reasons of rising conflicts in communication and ways of their avoiding are analyzed; the basic rules of non-conflict behaviour are formed.

Key words: conflict, communication, behavior conflictogens.

Одержано редакцією 05.10.2007.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ	4
<i>Балл Г.О.</i> Методологічні засади використання і вдосконалювання людинознавчої термінології.	4
<i>Ложкін Г.В., Воляннюк Н.Ю., Бринзак С.С.</i> Інноваційний метод оцінки взаємовідносин у спортивній команді.	9
<i>Носков ВІ., Ефросиніна О.В.</i> Психологічні особливості освітньої діяльності в умовах корпоративного ВУЗу.	12
<i>Павелків Р.В.</i> Особливості соціально-психологічного аналізу педагогічної комунікації у формуванні моральних суджень молодших школярів.	15
<i>Хом'як І.М.</i> Комунікативні проблеми у писемному дискурсі.	19
<i>Охременко О.Р.</i> Особливості формування соціальної реальності в групі військовослужбовців.	23
<i>Туриніна О.Л.</i> Вплив особливостей спілкування викладача та студента на формування професійної ідентичності особистості майбутнього психолога.	26
<i>Винославська О.В.</i> Етичні проблеми професійного спілкування викладачів технічного університету.	29
<i>Вовчик-Блакитна О.О., Гурлева Т.С., Гуменюк Г.В., Пісарєва О.В., Курганов К.В.</i> Забезпечення емоційного комфорту дитини під час спілкування у сім'ї.	33
<i>Мусатов С.О.</i> Педагогічна комунікація в контексті соціальної практики	36
<i>Литовський В.Ф.</i> Комунікація між вчителем і учнем в умовах розбудови шкільного навчання на засадах діалогу.	39
<i>Бастун Н.А.</i> Індивідуальний підхід у розвитку монологічного мовлення школярів зі сповільненим темпом психічних процесів.	44
<i>Бастун М.В.</i> Психологічні засоби розвитку комунікативної культури.	48
<i>Завгородня О.В.</i> Способи психологічної підтримки художньо обдарованої особистості	53
<i>Михальчук Н.О.</i> Концептуальні підходи до виявлення розуміння старшокласниками літературних творів.	57
<i>Рождественський А.Ю.</i> Комунікативний потенціал особистості у віковому вимірі.	62
<i>Копилов С.О.</i> Концепція діалогу М.М.Бахтіна як методологічна парадигма психологічного дослідження.	66
<i>Філоненко М.М.</i> Методологічні аспекти комунікативної компетенції лікаря.	71
<i>Російчук Т.А.</i> Зумовленість психологічного розвитку суб'єкта послідовним становленням різних культурних форм спілкування.	75
<i>Жирун О.А.</i> Моральні цінності як чинник формування комунікативної культури майбутніх редакторів.	80
<i>Виноградна О.В.</i> Чинники сприйняття глядачем насильства в художніх фільмах.	83
<i>Мединцев В.О.</i> Суб'єктне та позиційне моделювання внутрішніх діалогів.	85
<i>Куценко Г.В.</i> Образ світу в системі регуляції особистості: мовні аспекти.	89
<i>Крилова-Грек Ю.М.</i> Психолінгвістичні аспекти адекватності передачі понять іншомовних текстів.	92
Розділ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ЙОГО ДІАГНОСТИКИ	95
<i>Ефросиніна О.В.</i> Мотиви і результати професійного та трудового самовизначення студентів приватного ВУЗу.	96
<i>Білик О.С., Яницур М.С.</i> Сформованість позитивного ставлення учнів початкової школи до проблеми вибору професії.	98
<i>Андрєєв О.С.</i> Фасилітація спілкування на основі інтегративного підходу.	103
<i>Касаткіна О.В.</i> Конфлікт як умова продуктивного спілкування.	107
<i>Мейтарчан С.Ю.</i> Психологічні особливості професійного спілкування менеджерів.	109
<i>Белешко М.Д.</i> Виникнення конфліктів у спілкуванні та шляхи їх розв'язання.	113
<i>Веремчук А.М.</i> Рефлексія як основа педагогічного спілкування.	117
<i>Гнатюк О.В.</i> Психологічні особливості спілкування в навчально-виховному процесі.	119
<i>Димченко Н.С.</i> Психологічні аспекти підготовки майбутнього менеджера-економіста до ефективного управлінського спілкування.	121
<i>Дубініна О.С.</i> Чинники активізуючої саморегуляції вивчення іноземної мови студентами технічного вузу. На матеріалі англійської мови.	126
<i>Колодич О.Б.</i> Проблема підвищення ефективності навчання дітей із ЗПР та оволодіння ними мовленнєвими вміннями як одна з актуальних у теорії і практиці психології і педагогіки.	128
<i>Кононець М.О.</i> Підготовка майбутніх суб'єктів підприємницької діяльності до етичного здійснення ділових комунікацій.	132

<i>Кочубей О.С.</i> Психологічні механізми набуття студентами-філологами перекладацької компетентності.	136
<i>Курята Ю.В.</i> Розвиток креативного мислення учнів загальноосвітньої школи засобами іноземної мови.	139
<i>Пастушенко Л.А.</i> Проблема особистісного досвіду в парадигмі гуманістичної психології.	141
<i>Рикун А.А.</i> Причини виникнення конфліктів та способи їх розв'язування.	145
<i>Рудюк О.В.</i> Проблема внутрішньо особистісного конфлікту ситуації професійної деправації.	148
<i>Солодчук С.Є.</i> Комунікативна взаємодія як соціально-психологічний феномен.	152
<i>Хунавцева Н.О.</i> Розвивальні можливості евристичної бесіди як форми навчальної роботи.	155
<i>Шарапа І.С.</i> Маніпулятивне спілкування та духовний світ особистості.	159
<i>Щур О.В.</i> Вивчення репродуктивних установок та уявлень про дитячо-батьківське спілкування у студентської молоді.	163
<i>Денисюк Н.В.</i> Проблема еколого-виховного потенціалу трудового навчання у педагогічній науці.	166

Розділ 3. КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ

ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ.	170
<i>Воробійова Л.М.</i> Мовленнєве спілкування: психолінгвістичний і соціокультурний аспекти проблем.	170
<i>Гаєва Н.І.</i> Психолінгвістичний аспект використання слухової наочності у навчанні іноземних мов.	172
<i>Воробійова І.А.</i> Культурологічний підхід до навчання ділового спілкування.	174
<i>Мороз Л.В., Дуброва А.С.</i> Психолого-педагогічні передумови засвоєння учнями та студентами ділового іноземного мовлення.	176
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М.</i> Психолінгвістичний коментар як засіб інтенсифікації навчального процесу.	178
<i>Фрідріх А.В., Дацик М.В.</i> Проблема формування особистості майбутнього спеціаліста: завдання та реалізація.	181
<i>Баталія Л.О.</i> Культурологічні та психолінгвістичні аспекти у навчанні спілкування іноземною мовою.	184
<i>Белявська О.О.</i> NLP та сугестопедія. Ефективна комунікація між викладачем та студентом.	186
<i>Богатирьова Т.В.</i> Технологія словесного впливу в процесі спілкування як компонент педагогічної майстерності вчителя іноземної мови.	189
<i>Бойко Н.Г.</i> Психологічні особливості навчання дітей дошкільного віку іноземної мови.	192
<i>Готовкіна Л.Д.</i> Психолінгвістичний аспект вербальної концептуалізації світу.	195
<i>Данилова І.Ю.</i> Психолінгвістичні проблеми прямих методів навчання усному спілкуванню іноземними мовами.	199
<i>Джава Н.А.</i> Особистісно-діяльнісний підхід у процесі навчання іноземних мов.	202
<i>Мазурок О.М.</i> Формування соціокультурної компетенції в учнів при спілкуванні іноземною мовою.	204
<i>Мезін В.Г.</i> Лінгвокультурологічний принцип спілкування при навчанні іноземної мови.	207
<i>Ніколайчук І.О.</i> Новотвір як комунікативний еквівалент у процесі номінації.	209
<i>Олесюк Л.В.</i> Реалізація психологічних принципів навчання іноземній мові.	213
<i>Перішко І.В.</i> Вплив соціокультурного компоненту на комунікативну компетентність студентів.	215
<i>Сяська Н.В.</i> Відбір лексичного мінімуму з психолінгвістичного боку.	217
<i>Фурсик Т.О.</i> Сучасний стан проблеми навчання іноземної мови на мовних спеціальностях.	220
<i>Хомицька Р.В.</i> Психологічні особливості формування когнітивного та комунікативного компонентів в онтогенетичному розвитку мовлення.	222
<i>Хомяк Т.С.</i> Психологічні особливості організації діалогічного спілкування у процесі навчання школярів іноземної мови.	226
<i>Чайка І.В.</i> Розвиток аргументації у комунікативній діяльності підлітків на уроках англійської мови.	228
<i>Черуха В.В.</i> Позитивний вплив міжмовного переносу на процес вивчення другої іноземної мови.	231
<i>Ширяєва Т.М.</i> Особливості розвитку пізнавальної діяльності студентів у процесі формуванні комунікативної компетенції.	232
<i>Яцюрник А.О.</i> Організація діалогічного спілкування на заняттях у вищій школі.	235

Розділ 4. ВІКОВІ, ГЕНДЕРНІ ТА ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ

<i>Носкова О.В.</i> Гендерні проблеми збереження здоров'я студенток-матерів в процесі навчання.	240
<i>Зубілевич М.І.</i> Особливості гендерних аспектів спілкування дівчат-підлітків у навчальних закладах Великої Британії.	242
<i>Івашкевич Е.З.</i> Особливості застосування комунікативних психотехнік з метою реабілітації школярів з особистісними розладами.	245
<i>Михальчук Ю.О.</i> Типи міжкультурної взаємодії.	250
<i>Ярута Н.П.</i> Гендерні аспекти спілкування школярів.	254
<i>Ангеліс К.О.</i> Розвиток особистісної рефлексії підлітків в комунікаціях під час проведення психологічного тренінгу.	256
<i>Андрейко Б.В.</i> Перинатальні аспекти спілкування матері і дитини як двох абсолютних комунікативних партнерів.	259

Бігунова С.А. Психолого-педагогічні принципи культурологічно зорієнтованого навчання старшокласників іноземної мови.	260
Верьовкіна О.Є. Розвиток мисленнєвої культури школярів в контексті діалогічного спілкування.	264
Воропаєв Є.П. Психологічні впливи режисерів на студійців дитячих театрів..	266
Ніколайчук Г.І. Можливості використання ідей комунікативної граматики в онтолінгвістиці.	271
Кирпач Н.Б. Проблема сенсу життя в ранньому юнацькому віці.	274
Крупко Т.Є. Розвиток ефективних стилів спілкування у подоланні бар'єрів професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці.	278
Кулаков Р.С. Роль знаково-контекстного спілкування у процесі професійно-предметної та соціокультурної підтримки старшокласників.	281
Лемещук О.В. Психологічні проблеми спілкування в підлітковому віці.	285
Лукомська С.О. Комунікативна функція підліткового одягу та її значення у формуванні статево-рольової поведінки: етнокультурний аспект.	287
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення підлітків в пізнавальній діяльності.	291
Марчій Т.М. Врахування психолінгвістичного аспекту спілкування у підготовці вчителя іноземної мови у початкових класах.	295
Морозовська Т.Д., Дацик М.В. Психологічні проблеми спілкування на уроках мистецьких дисциплін.	298
Остапчук Н.О. Роль комунікативних процесів у формуванні ставлень молодших школярів до моральних приписів.	300
Тимофєєва Н.М. Метафора як засіб підвищення ефективності спілкування.	303
Хомутиннікова Н.Н. Особливості комунікативних очікувань молодших школярів щодо вчителя.	305
Юринець О.О. Творчий саморозвиток як чинник формування педагогічної відповідальності студента педагогічного коледжу.	308
Відомості про авторів	312

Наукове видання

ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 38

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Третяк О.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 08.11.2007 р. Підписано до друку 30.11.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 42,3. Замовлення № 56/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 38. — Рівне: РДГУ, 2007. — 315 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 8.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, психолого-педагогічних, культурологічних та етно-психолінгвістичних проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, психологів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20